

Hopeaveroluettelo vuodelta 1571 on aikansa juorukalenteri

Veroluettelot kertovat Kallion taloista 1500-luvulla ja auttavat ymmärtämään, miten Sven Bucht onnistui asettumaan kylään 1606.

Hopeaveroksi sanotaan Älvsborgin ensimmäisten lunnaiden maksamiseksi v. 1571 kerättyä ylimääräistä veroa. Älvsborgin lunnaiden taustasta ja toisten lunnaiden veron keräyksestä on laajemmin kerrottu aiemmassa Buchtien FB-ryhmän ja verkkosivujen julkaisussa. Hopeavero on lunnasveroista tunnetumpi – ilmeisesti siksi, että veroluettelot kertovat kattavasti tuon ajan varallisuudesta ja muodostavat ainutlaatuisen tutkijoita kiinnostavan aineiston. Luettelot onkin aikoinaan puhtaaksikirjoitettu ja julkaistu Suomen Historiallisen Seuran toimesta.

Veroa perittiin maaseudulla yksi kymmenesosa irtaimesta omaisuudesta. Sitä varten eri omaisuuslajit on yksityiskohtaisesti lueteltu henkilö-/talokohtaisesti. Veroluettelo kertookin sukhistorian kannalta kiinnostavia tietoja myös Buchtien ”kantakylästä” eli Tammelan Kalliosta. Kylässä oli tuolloin kolme taloa, joiden isännät olivat **Heikki Markunpoika**, **Erkki Eskonpoika** ja **Nuutti Ollinpoika**. Talot ovat olleet olemassa ilmeisesti jo keskiajalla paljon ennen kuin säännöllisiä maaveroluetteloita eli maakirjoja alettiin pitää 1539.

Taulukossa on puhtaaksikirjoitettu hopeaveroluettelo Kallion talojen osalta. Heikki Markunpojan talo oli näistä selvästi varakkaampi ja maksoi veroa enemmän kuin kaksi muuta yhteensä. Maakirjassa talon suuruutta kuvaava veroluku *koukku* oli Heikki Markunpojan talolla 1/6, kun se kahdella muulla oli 1/12.

Heikillä oli mm. yksi orihevonen, kuusi lehmää, nuorta karjaa yhteensä viisi, kaksi härkää, vuohia kaksi ja yksi sikakin. Härkiä käytettiin tuolloin maatoissa vetojuhtana ja hevosella ratsastettiin tai ajettiin reellä. Lehmien tärkein tehtävä oli tuottaa lantaa pelloille; maitoa ei talvisaikaan juuri herunut, koska luonnonniityltä kerätty vähäinen heinä määrä syötettiin lähinnä hevosille.

Luetteloon on merkitty verotusarvo vain hevosten osalta. Veron keräysohjeissa on kyllä kirjattu muitakin verotusarvoja, mm. härän arvo on 15 mk, eli suurempi kuin orihevosella, lehmän arvo on 10 mk, vuohien, lampaiden ja sian arvo on 10 äyriä eli 1,25 mk. Näistä kertyi Heikki Markunpojalle veroa maksettavaksi yhteensä lähes 12 markkaa.

Kallion hopeaveroluettelo 1571

HM = [Hindrich Marcuson](#) / Heikki Markunpoika

EE = [Erich Eschilson](#) / Erkki Eskonpoika

KO = [Knut Olson](#) / Nuutti Ollinpoika

Omaisuuslaji	HM	EE	KO
Kupari, markkaa / naulaa	6	2	3
Hevosia	1		
Tammoja		1	1
Hevosten arvo, mk	10		
Tammojen arvo, mk		5	8
Lehmiä	6	2	1
Lampaita		2	2
Härkiä	2		1
Pukkeja			
Vuohia	2	3	2
Sikoja	1		
Nuorta karjaa, 1 v.			
Nuorta karjaa, 2 v.	3	2	2
Nuorta karjaa, 3 v.	2	1	
Nuorta karjaa, 4 v.			
Hopeaveroa, markkaa	11	4	4
Hopeaveroa, äyriä	6,5	1	1
Hopeaveroa, penninkä	7,5	14,4	7,2
Yhteensä markkaa	11,86	4,2	4,2

Painoyksikkö markka = naula = 425 g

Rahayksikkö markka = 8 äyriä

Äyri = 24 penninkä

Keskimääräinen talokohtainen vero Tammelassa oli n. seitsemän markkaa, eli Heikki Markunpojan talo oli tätä varakkaampi. Kallion kaksi muuta taloa sen sijaan olivat köyhempiä.

Hopeaveroa pidettiin aikoinaan ankarana ylimääräisenä rasituksena, mutta Älvsborgin toisten lunnaiden vero oli vielä paljon ankarampi; Heikin poika Markku joutui vv. 1614–1619 maksamaan lunnasveroa yhteensä peräti 84 markkaa! Hopeavero oli kuitenkin merkittävä päänavaus, koska se oli ensimmäinen ylimääräinen ns. **suostuntavero**, johon siis tarvittiin säätyjen suostumus, kuningas ei voinut siitä yksin päättää. Tämä tilapäinen käytäntö jäi tietysti pysyväksi ja ylimääräisistä ”apuveroista” tuli jatkuva käytäntö, jolle ei loppua näy vielä...

Vuoden 1601 tuhoisan katovuoden eli suuren olkivuoden seurauksena Kallion kaksi pienempää taloa autioitui eli niiden isännät eivät enää pystyneet maksamaan veroja. Kruunu otti ne tuolloin haltuunsa ja antoi ne 1606 **Sven Buchtin** viljeltäväksi ratsupalvelusta vastaan. Tästä sai alkunsa Buchtien ratsutila, mikä sai virallisen rusthollin aseman ruotujakolaitoksen uudistuksessa 1600-luvun lopulla. Edellä mainitun Heikki Markunpojan tila, eli Kallion toinen talo, oli käytännössä yhtä suuri kuin ratsutila. Siitä tuli sittemmin rusthollin aputila eli augmentti ja siitä käytettiin nimeä Mikkola. Se jakaantui edelleen kahtia Heikkiläksi ja Jaakkolaksi 1700-luvun puolivälissä.

Veron nimestä huolimatta vuoden 1571 veronkannossa ei löytynyt juurikaan hopeaa, ainakaan rahvaalta. Koko Tammelan pitäjältä on kirjattu hopeaa vain 3 luotia eli n. 40 gr. Hopeaa oli vain pitäjän ylivoimaisesti varakkaimmalla eli Herrä Madzilla. Kyseinen herra oli Tammelan kirkkoherrana 1557–1575 toiminut Matias Johannes Mulli. Hänellä oli kupariakin 2,5 leiviskää (n. 21 kg), hevosia viisi, härkiä seitsemän, lehmä 20, lampaita 30, vuohia 15, kuusi sikaa jne. Hopeaveroa hän maksoi n. 50 markkaa. Herrä Matti olikin varakasta turkulaista porvarissukua.

Ensimmäinen **kirjallinen kuvaus Kallion kylästä** löytyy maakirjasta 1556 [*Hämeen voutikuntien tilejä – 3807, s. 6*]. FT Mikko Kaukon suomentama teksti kertoo kylästä ja sen taloista näin:

Kallion kylä 1556

Kylällä on pieni järvi, kuten edellä on mainittu, Kalliojärvi. Saadaan syksyllä ja keväällä ahvenia ja kiiskiä. Yhtä tankoa peltomaata vastaa 5 markkaa ja aurtua.

- Knutt Olssonilla on ikivanha isä, peltomaata kuusi tankoa, kylvää yhden pannin ja yhden neljännespannin, niittyä 6 talvikuormaan.
- Eric Eskilssonilla on ikivanha isä Eskil, peltomaata kuusi tankoa, kylvää kaksi panna, niittyä 6 talvikuormaan.
- Marcus Hartickssonilla on nuoria poikia Marcus Henriksson, 12-vuotias, Lasse Henriksson, 14 vuotta, peltomaata 12 tankoa, kylvää kolme panna, niittyä 12 talvikuormaan.

Tuohon aikaan viljelyalat olivat todella pieniä. Yksi panni on puoli tynnyriä ja tynnyrinala n. puoli hehtaaria. Talojen vuosittaiset kylvöalat olivat siis kaikki alle hehtaarin. Tanko tarkoitti saran leveyttä sarkaviljelyssä. Niittyä taloilla oli runsaammin, eli heinää korjattiin kohtuullisen paljon. Markku Heikinpojan talo oli tuolloinkin muita varakkaampi ja selviytyi itsenäisenä 1601 katovuodestakin. Siitäkin on aiemmin julkaistu juttu Buchtien FB-ryhmässä / verkkosivuilla.

LÄHTEET

Suomen hopeaveroluettelot 1571, osa III, Häme. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki 1944. 212 sivua.

Hämeen voutikuntien tilejä 4071 ja 3807, Kansallisarkisto.

Ote alkuperäisestä hopeaveroluettelosta Kallion osalta. [Hämeen voutikuntien tilejä – 4073, s. 75]

Kallio	
Gundris marrusen	
Kop	6 $\frac{1}{2}$
Skar	2
Löör	6
uott 5 ärs	2
uott 2 ärs	3
Gitar	2
Binn	1
Gist 1 om	10 $\frac{1}{2}$
	11 $\frac{1}{2}$ 6 $\frac{1}{2}$ örs 7 $\frac{1}{5}$ $\frac{1}{2}$
Erin & Isellon	
Kop	2 $\frac{1}{2}$
Löör	2
uott 5 ärs	1
uott 2 ärs	2
fiar	2
Gitar	3
Stod 1 om	5 $\frac{1}{2}$
	4 $\frac{1}{2}$ 1 örs 14 $\frac{2}{5}$ $\frac{1}{2}$
Juntt Olson	
Kop	5
Skar	1
Löör	1
uott 2 ärs	2
fiar	2
Gitar	2
Stod 1 om	5 $\frac{1}{2}$
	4 $\frac{1}{2}$ 1 örs 7 $\frac{1}{5}$ $\frac{1}{2}$
Waskama	